

TÜRKİYEDE KATILIM BANKACILIĞI ve BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ ÖNEMİ

Yrd.Doç.Dr. Pınar PEHLİVAN*

ÖZET

“İslami bankacılık”, “İslami finans” ya da “faizsiz bankacılık” olarak adlandırılan katılım bankacılığı, son otuz yılda finansal sektörün ve bankacılık sisteminin hızla büyüyen ve gelişen bir parçası haline gelmiştir. Katılım bankaları özellikle faiz hassasiyeti nedeniyle bankacılık sistemine dahil olmayan atıl fonların ekonomiye kazandırılmasında ve benzer nitelikli yabancı kaynakların ülkeye çekilmesinde alternatif bir yol olarak kabul edilmektedir.

Katılım bankalarının mevduat bankalarından işlevsel olarak çok önemli farklılıkları bulunmasa da ekonomideki tasarrufları toplamak ve yatırıma yönlendirmek görevini farklı modellerle yerine getirmektedirler. İslam dini açısından faizin haram kılınması nedeniyle kâr ve zarara katılma esasına göre faaliyet gösteren katılım bankaları, toplumda ekonomik ve sosyal işlevi birlikte üstlenmişlerdir.

Bu çalışmanın amacı, ortaya çıkış nedenleri, tarihi ve hukuki gelişimleri, özellikleri, çalışma ilkeleri bazında katılım bankalarını irdelemek, katılım bankalarının ekonomiye katkıları, Türkiye’deki mevcut durumu, katılım bankaları ile mevduat bankalarının karşılaştırılması ve bankacılık sektörü içindeki önemini ortaya koymaktır. Çalışmada, Türk bankacılık sektörü içinde katılım bankalarının önemi, 2006-2014 dönemi için çeşitli büyüklükler (aktif toplamı, özkaynaklar, toplanan fonlar, kullanılan fonlar, net kâr, personel ve şube sayısı) ve oranlar (kârlılık oranları, sermaye yeterlilik rasyosu ve gelir-gider oranları) kullanılarak değerlendirilmektedir. Çalışmada katılım bankalarının bankacılık sektörü içerisinde giderek artan bir öneme ve paya sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Bankacılık Sektörü, Mevduat Bankacılığı

Jel kodu: G21

** Yrd. Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Demirci Meslek Yüksekokulu

THE PARTICIPATION BANKING IN TURKEY AND ITS IMPORTANCE IN BANKING SECTOR

ABSTRACT

The participation banking, so called "Islamic banking", "Islamic finance" or "interest-free banking" has quickly become a growing and developing part of financial sector and the banking system for the past thirty years. Participation banks are considered to be an alternative way to implicate the idle funds not being included in the banking system especially due to the susceptibility of interest and in attracting foreign resources with the similar nature to the country.

Notwithstanding, participation banks do not have very important differences from deposit banks functionally, they fulfill their duty of collecting savings and leading to the investments in different methods. The participation banks carrying on business in terms of the profit and loss participation basis, meet both the economic and social function in the society.

The purpose of this study is to analyze the participation banks on the basis of operating principles, properties, the historical and legal developments and the reasons of appearing, their contribution to the economy, the current situation in Turkey; to compare the participation banks and the deposit banks and to reveal the importance of participation banks in the banking sector. In the study, the importance of the participation banks in the Turkish banking sector is evaluated using various magnitudes (total assets, total deposits, total credits, capitals, net profit, total staff, total branch) and rates (profitability ratios, capital adequacy ratio and income and expense ratios) for the period 2006-2014. The result of this study has revealed that participation banking is of growing importance and share in the banking sector.

KeyWords: Participation Banking, Banking Sector, Deposit Banking

Jel Kod: G21

GİRİŞ

Katılım bankaları, İslam dinine göre yasak olan faiz uygulamasının bulunmadığı, faizsiz esasa göre bankacılık faaliyeti yapan kuruluşlardır. Katılım bankacılığının en belirgin fonksiyonu gerek faiz hassasiyeti bulunan tasarruf sahiplerinin tasarruflarını, gerekse sistemin dışında atıl bulunan fonları ekonomiye kazandırmaktır. Katılım bankaları, kâr-zarar ve risk paylaşımı esasının hakim olduğu bir bankacılık türüdür.

Katılım bankaları; mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile birlikte bankacılık sektörünün üç unsurundan birini oluşturmaktadır ve günümüzde en hızlı büyüyen sektörlerden biri durumundadır. Geleneksel bankalar kâr maksimizasyonu ilkesiyle hareket ederken, katılım bankaları tasarruf sahiplerinden topladıkları ve uluslararası piyasalardan temin ettikleri fonları, faizsiz finansman ilkeleri dahilinde doğrudan reel ekonomiye enjekte etmekte ve elde edilen kâr veya zararı tasarruf sahipleri ile paylaşmaktadır. Dolayısıyla katılım bankaları üretimi, yatırımı, istihdamı, ihracatı fonlayan kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de 1983 yılından itibaren özel finans kurumu adıyla faaliyet gösteren katılım bankaları, 2005 yılından itibaren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamına alınarak “katılım bankası” adı altında çalışmaya devam etmiştir. Katılım bankaları, farklı nedenlerle ekonomiye kazandırılmayan fonların faizsiz bankacılık ilkeleri çerçevesinde ekonomiye kazandırılması, faizden kaçınan uluslararası fonların çekilmesine aracılık edilmesi ve geleneksel bankacılık hizmetlerin sunulması noktasında mevduat bankalarının yanı sıra yeni bir seçenek olmuş ve bankacılık sektörünün çeşitlenmesine de katkı sağlamıştır.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı; ortaya çıkış nedenleri, tarihi ve hukuki gelişimleri, özellikleri, çalışma ilkeleri bazında katılım bankalarını irdelemek, katılım bankalarının ekonomiye katkıları, Türkiye’deki mevcut durumu, katılım bankaları ile mevduat bankalarının karşılaştırılması ve bankacılık sektörü içindeki önemini ortaya koymaktır. Çalışmada, Türk bankacılık sektörü içinde katılım bankalarının önemi, 2006-2014 dönemi için çeşitli büyüklükler (aktif toplamı, özkaynaklar, toplanan fonlar, kullanılan fonlar, net kâr, personel ve şube sayısı) ve finansal oranlar (kârlılık oranları, gelir-gider oranları, sermaye yeterlilik rasyosu) kullanılarak değerlendirilmektedir.

Bu amaçla çalışmanın ilk bölümünde katılım bankacılığının tanımına, ortaya çıkmasına yol açan faktörlere, fon toplama ve fon kullandırma yöntemlerine, dünyada ve Türkiye’de katılım bankacılığının gelişimine yer verilmiştir. İkinci bölümde benzer çalışmalara yönelik literatür taraması ele alınmış, üçüncü bölümde yöntem ve kullanılan değişkenler belirtilerek çalışmanın kapsamı açıklanmış, son bölümde bulgular değerlendirilerek sonuçlara değinilmiştir.

1-KATILIM BANKACILIĞI

Katılım bankacılığı, İslami finans sistemi içerisinde yer alan ve faizsiz bankacılık yapan bir yapıyı ifade eder. İslami finans, her türlü finansal faaliyet ve işlemlerin İslami kurallar çerçevesinde uygulandığı sistemdir. İslam dinine göre faizin haram kabul edilmesi nedeniyle, İslami finans modern finans anlayışına alternatif olarak kabul edilmiştir. (Serpam, 2013). Bu finansal yapı içinde faaliyet gösteren bankalar “katılım bankası”, “İslami banka”, “kâr-zarar ortaklığı bankası” ya da “faizsiz banka” şeklinde isimlendirilmesine rağmen, bu bankaların klasik bankalardan işlevsel olarak pek fazla farkı yoktur. Ama tasarrufları

toplamak ve bu tasarrufları yatırıma aktarmak işlevini farklı modellerle yerine getirirler. (Yanpar,2014;125)

Katılım bankacılığı, İslami hukuk sistemine paralel olarak düzenlenmiş, çalışma ilkelerini başta Kur'an ve Sünnet olmak üzere İslami kaynaklara dayandıran bir finans alt sistemidir. İslami bankalar, faizsiz çalışması ve risk paylaşımı getirmesi sebebiyle geleneksel bankalardan ayrılır (Parlakkaya ve Çürük,2011;398).

Kur'an ve Sünnette "riba" kelimesiyle ifade edilen faiz, İslami finans etiği ve İslam hukukunda temel yasaklardan biridir. Riba Arapça'da "artış, aşırıcılık, gelişme" gibi anlamlara gelmektedir. Ekonomideki tüm işlem ve sözleşmeler, faiz unsuru olmadan gerçekleştirilmelidir (Iqbal,2006;3). İslamiyet kesin ve keskin bir dille faizi yasaklarken, ticareti serbest bırakmıştır. Ticaret, hem helal kılınmış, hem de teşvik edilmiştir (Aktepe, 2012;22-23). Katılım bankaları işte bu dini nedenlere dayalı olarak ortaya çıkan ve kâr-zarar esasına göre çalışan, bankacılık fonksiyonlarını İslami kurallara göre yerine getiren bankalardır. Katılım bankaları, faizin İslam dinine göre yasak olması nedeniyle, fonlarını klasik bankalara yatırmak istemeyen halkın elindeki fonları İslami prensipler çerçevesinde ekonomiye dahil ederek, kalkınmayı sağlayacak yatırımlara dönüştürülmesi işlevini yerine getiren kuruluşlardır.

Katılım bankalarının varlık nedeni ve altın kuralı "faizsizlik prensibi"dir. Faizsizlik prensibinin özü de;

1-Fon toplarken kâr ve zarara katılma esasına göre fon kabul etmek ve müşteriye "sabit bir getiri" taahhüt etmemek,

2-Fon kullanırken nakit kredi vermeyip, müşterinin ihtiyaç duyduğu malı satıcıdan peşin alıp, kendisine vadeli satmak veya iş sahibiyle proje bazında ortaklık oluşturmaktır (Albaraka, 2015;9).

Katılım bankacılığı; karşılığında faiz almak istemediği için, tasarruflarını bankalara yatırmayıp, altın, döviz ya da gayrimenkul şeklinde değerlendiren tasarruf sahiplerinin tasarruflarının üretim sürecine sokulması amacıyla kâr-zarar ortaklığı anlayışıyla faaliyet göstermektedirler (Takan, 2001;16).

Türkiye'de anonim şirket şeklinde faaliyette bulunan bu bankaların uyguladıkları modelde; bankacılık, ticari ortaklık (kâra ve zarara ortaklık), sigorta, takas (barter), finansal kiralama (leasing), factoring ve bazı finansman yöntemleri bir arada ve aynı çatı altında

toplanmaktadır. Katılım bankalarının hayata geçirdiği bu model, kendine özgü bir model olarak kabul edilmektedir (Özulucan ve Deran, 2009;87).

Özetle, katılım bankaları alternatif finansman hizmetleri sunan, finansal sektörde faaliyette bulunan, reel ekonomiyi finanse eden ve bankacılık hizmetleri sunan kuruluşlardır. Temel bankacılık hizmetlerinin yanı sıra, tasarruf sahiplerinden cari hesap ve kâr-zarar ortaklığı hesapları yoluyla topladıkları fonları, faizsiz finansman ilkelerine göre reel sektöre aktararak, oluşan kâr veya zararı tasarruf sahipleriyle paylaşmaktadırlar (Tunç,2000;13).

Günümüzde katılım bankaları daha çok perakende bankacılık yapmaktadır. Ancak toptancı bankacılığın da bazı özelliklerini bünyesinde taşımaktadır (Kalaycı, 2013;60).

1.1-Katılım Bankalarının Ortaya Çıkmasına Yol Açan Nedenler

Katılım bankacılığı temelde İslam bankacılığı ile özdeşleştirilmektedir. Kutsal kitap Kur'an ve Sünnetler birçok alanda olduğu gibi ekonomik alanda da insanların hayatını düzenleyici kurallar koymuştur. İslamiyette yasaklanan faiz, İslam ülkelerinde alternatif bir bankacılık sistemi arayışını zorunlu kılmıştır. Bu faizsiz sistemi ortaya çıkaran nedenler dini, ekonomik ve sosyal nedenler olmak üzere üç noktada ele alınmaktadır (Baykara, 2012; 17).

i)Dini Nedenler: Faizsiz bankacılığın ortaya çıkmasının en önemli nedeni, İslamiyette faizin haram kılınmasıdır. Ekonomik alanda önemli faaliyetler gerçekleştiren Müslümanların birikimlerinin ekonomiye kazandırılması ve kaynağa ihtiyaç duyan firmalara aktarılması gerekmektedir. İşte bu düşünceyle ortaya çıkan faizsiz bankacılık, sadece İslam ülkelerinde değil, diğer dinlere mensup ülkelerde de benimsenmiştir.

ii)Ekonomik Nedenler: Petrol zengini olan ülkelerin kaynaklarının batılı ülkelere kaymasını önlemek, ticari bankaların uzun vadeli kalkınma projelerini desteklemekte isteksiz olması ve fonları daha çok ortaklık ve üretim esasına göre kullanarak işletmelerin verimliliğinin kontrol edilebilmesi gibi ekonomik nedenler katılım bankacılığının benimsenmesini hızlandırmıştır.

iii)Sosyal Nedenler: Faizsiz bankacılık ile ekonomik sistem içerisindeki farklı gelir gruplarının arasındaki dengesizliğin azaltılması, faizden dolayı meydana gelebilecek sebepsiz zenginleşme ve emek arz

edenlerin aleyhinde gelişen sosyal adaletsizliklerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır (Baykara, 2012;18).

Türkiye’de katılım bankalarına gereksinim duyulmasının temelinde ise şu nedenler bulunmaktadır:

i)Türkiye’nin de parçası olduğu İslami coğrafyada faizsiz bankacılık modelinin yaygınlaşmasıyla İslam ülkelerinin bu bankalar yoluyla transfer ettiği yabancı sermayeden faydalanmak,

ii)Faizin “haram” olduğunu kabul eden ve tasarruflarını yastık altında ya da başka alanlarda tutan tasarruf sahiplerini mali sistemle buluşturmak,

iii)Faizsiz bankacılığın anavatani Arap ülkeleriyle ekonomik ve siyasi ilişkileri geliştirmek (Kalaycı, 2013; 61).

1.2-Katılım Bankalarının Fon Toplama ve Kredi

Kullandırma Yöntemleri

Katılım bankalarının en önemli fonksiyonu, diğer bankalarında olduğu gibi, halktan fon toplayıp üretim alanlarına sevk etmektir. Katılım bankalarında ise faiz ilişkilerine yer verilmediğinden ne fon sahipleriyle olan ilişkilerinde, ne de üreticilerle olan ilişkilerinde borçlu alacaklı ilişkisi vardır. Aksine katılım bankasının hem fon sahipleriyle hem de üreticilerle olan ilişkilerinde birbirlerinin ortağı olması söz konusudur.

Fon toplama amacıyla katılım bankaları birkaç yöntemden faydalanırlar. Bunlar özel cari hesaplar, yatırım hesapları ve sukuk gibi yöntemlerdir.

i)Cari hesaplar: Geleneksel bankacılık uygulamasına benzemekte olup basit bir emanet hesabıdır. Ancak hesap sahibine faiz ya da benzeri bir kâr payı ödemesi söz konusu değildir (Atlaş, 2008;19-23). Özel cari hesaplardan, otomatik ödeme talimatı verme, kredi kartı ödeme, çek senet ödeme, kredi kartı ödeme, fatura, aidat, vergi, harç gibi çeşitli ödeme işlemleri ve EFT ve havale gibi para transfer işlemleri yapılabilmektedir (Dağ, 2011;22).

ii)Yatırım Hesapları: Yatırım hesabı, mevduat bankalarındaki vadeli mevduatın karşılığıdır. Bu hesaplar bir yatırım ortaklığı hesabı şeklindedir. Katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasının sonucunda oluşacak kâr ve zarara katılma hakkı veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve hatta anaparanın aynen geri ödenmesini de garanti etmeyen hesap türüdür. Bu sözleşmeler genellikle belirli bir oranda kâr

paylaşımını içeren mudaraba (kâr ortaklığı) sözleşmeleridir. Bu hesapların getiri oranlarının büyüklüğü yatırımın büyüklüğüne bağlıdır ve kâr oranı projenin bitiminde belli olmaktadır. Bu yüzden bankalar tarafından açıklanan kâr payı oranları bir önceki ayın göstergeleridir. Proje sonunda getirinin oranı net olarak belli olmadığından proje çok kazanırsa getirisi büyük olacaktır. (Baykara, 2012;32).

Katılım bankaları müşterisine fon kullanırken doğrudan nakit bir ödeme yapmamaktadır. Ödeme, kredi müşterisinin işletme için ihtiyaç duyduğu malı satan firmaya fatura karşılığında yapılmaktadır. Ödeme yapıldıktan sonra üzerine kâr payı eklenerek müşteri borçlandırılır ve bu alacak müşteriden taksitler halinde tahsil edilir. Bu doğrultuda katılım bankaları; kurumsal finansman desteği, kâr/zarar ortaklığı, finansal kiralama (leasing) ve mal karşılığı vesaikin finansmanı gibi fon kullandırma yöntemlerinden yararlanırlar. (Özsoy, 2011).

Katılım bankalarının fon kullandırma yöntemlerinin bazıları şöyledir:

i)Mudaraba: Bir tarafın emek, bilgi ve tecrübe, diğer tarafın (faizsiz banka) ise sermayesini ortaya koyarak yürüttükleri bir faaliyet türüdür (Akgüç, 1992;143). Tasarruf sahibine belirli projelere yatırım yapma imkanı sunan ve hisse senedi çıkararak finansman sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntemde bir taraf proje için gerekli sermayeyi sağlarken, diğer taraf proje yönetiminden sorumludur. Sermaye sahibinin kesin bir kâr talebinin söz konusu olmadığı önceden belirlenen oranlarda kâr paylaşımı yapılan hesaplardır.

ii)Murabaha: Katılım bankasının müşterisi için bir ürünü satıcıdan alarak, üzerine bir kâr payı (komisyon) eklemek suretiyle müşterisine satması şeklinde uygulanan bir yöntemdir.

iii)Muşaraka: Kâr ve zarar paylaşımına dayanan bu hesap türünde mudarabadan farklı olarak hem yatırımcı, hem de girişimci projeye ortak bir sermaye sağlamakta, her iki taraf kâra ve zarara ortak olmaktadır. Kâr paylaşımı önceden sabit getiri belirlenmeden, tespit edilen oranlarda yapılırken, zarar paylaşımı sermaye oranında yapılmaktadır.

iv)İcara: Banka müşterisi için bir varlık satın almakta, üzerine kâr payı koyarak müşterisine kiralamaktadır. Kiralanan varlıkla ilgili risk ve sorumluluk bankanın üzerinde kalmaktadır. Murabadan farkı ise, bankanın müşterisine malı satmak yerine kiralamasıdır (Parklakkaya ve Çürük, 2011; 398-399).

1.3-Dünyada Katılım Bankacığı

1969 yılındaki İslam Konferansına katılan ülkeler arasında İslam Kalkınma Bankası ve İslam Bankaları Birliği kurulduktan sonra faizsiz bankacılıkla ilgili gelişmeler görülmeye başlamıştır. Ancak yine de 1963-1966 yılları arasında Mısır'ın bir kasabasında Ahmet en-Neccar tarafından kurulan faizsiz banka modeli, bu alandaki ilk deneme olarak kabul edilebilir (TKBB, 2012; 83). Ardından 1971 yılında Mısır'da devlet desteğiyle kurulan "Nasr Sosyal Bankası" ilk faizsiz ticari banka örneğidir. 1974 yılında Cidde'de kurulup 1975 yılında faaliyete geçen ve halen faaliyetini sürdüren "İslam Kalkınma Bankası"nın ardından kurulmaya başlayan İslami bankaların sayısı tüm dünyada giderek artmaktadır.

İslami bankacılık konusunda Malezya önde gelen ülkelerdendir. Klasik bankacılıkla birlikte gelişen faizsiz bankacılık 2012 yılında sektörün %20'sine ulaşmıştır. İran'da da bankacılık sektörü İslami finans kurallarına göre yapılandırılmıştır. Toplam İslami finans varlıklarının yaklaşık %40'ının İran'da olduğu ileri sürülmektedir. Dünyada en büyük on İslami bankadan yedisi İran'dadır (Serpam, 2013;9). Bugün dünya üzerinde 100'den fazla faizsiz sistemde çalışan banka bulunmaktadır. Bu bankaların bulunduğu ülkelere örnek olarak İsviçre, Lüksemburg, Danimarka, Filipinler, Amerika Birleşik Devletleri, Malezya, Hong Kong, Bahreyn, Sudan, Kuveyt, İngiltere, Kazakistan, Pakistan, Rusya, Bangladeş, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Endonezya gibi ülkeler sayılabilir. Bununla beraber Afganistan, Irak, Suriye, Yemen ve Libya gibi Müslüman olup da faizsiz bankaya sahip olmayan ülkeler de bulunmaktadır (Parlakkaya ve Çürük,2011;10; TKBB,2012; 85-86).

Dünyanın önde gelen bankacılık dergilerinden biri kabul edilen The Banker tarafından Kasım 2013 tarihinde yayımlanan ve 2012 bilançolarını esas alan Top Islamic Financial Institutions raporunda ilk 10 banka arasında 5 İran, 2 Suudi Arabistan ve 1'er Kuveyt, Malezya ve Birleşik Arap Emirlikleri bulunmaktadır. Thomson Reuters tarafından yayımlanan rapora göre günümüzde, dünya bankacılık sisteminin aktif büyüklüğü 120 trilyon doları aşmış, faizsiz bankacılık uygulamalarının tahmini potansiyeli ise 4 trilyon dolara ulaşmıştır. (TKBB, 2013; 37).

1.4-Türkiye’de Katılım Bankacılığı

Türk bankacılık sisteminde önemli bir boşluğu doldurmak amacıyla 1983 yılında yasal altyapısı oluşturulan katılım bankaları, faizsizlik prensibi doğrultusunda halktan topladığı fonları ticari faaliyetlerinde ve bireysel mal ve hizmet alımlarında ihtiyaç duyanlara kullanmaktadır. Katılım bankalarını mevduat bankalarından ayrılan en temel özelliği, fon kullanırken mutlaka bir mal veya hizmetin alım satımının yapıyor olmasıdır (Albaraka, 2015;8-9).

Türkiye’nin katılım bankacılığı olarak ifade edilen bankacılık modeliyle tanışması, kapalı ekonomiden dışa açık serbest bir piyasa ekonomisine geçişin yaşandığı 1980’li yıllarda, uluslararası piyasalara uyum sağlama sürecinde gerçekleşmiştir (Özcan ve Hazıroğlu, 2000;9). 1980’li yıllar Türk mali sistemine derinlik kazandırma, araç ve müesseseler bakımından zenginleşip çeşitlenme çabalarının arttığı bir dönemdir. Bu çabaların bir sonucu olarak katılım bankaları 1985 yılında finansal sistemimize katılan yeni bir bankacılık modeli olmuştur. Katılım bankaları, günümüzde de bankalarla birlikte aynı piyasa işlemlerini farklı yöntemlerle gerçekleştirmektedir. (Özulucan ve Deran, 2009;90).

Ülkemizde İslami prensipler referans alınarak bankacılık faaliyetlerinin yapılmasına 16.12.1983 tarih, 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile “özel finans kurumu” adı altında izin verilmiştir. Bu yeni anlayışın esas amacı, ekonomiye katılmayan mali değerleri yastık altından çıkararak ekonomiye aktarmaktır.

1985 yılında da faizsiz anlayış içerisinde bankacılık faaliyeti gerçekleştiren iki özel finans kurumu kurulmuştur (Aras ve Öztürk, 2011, 169-170). Türkiye’de 1985 yılında kurulan Albaraka Türk Finans Kurumu A.Ş. ve Faisal Finans Kurumu A.Ş., İslami esaslara göre kurulmuş ilk kurumlardır. Ardından 1989 yılında Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş., 1991 yılında Anadolu Finans Kurumu A.Ş., 1995 yılında İhlas Finans Kurumu A.Ş. ve 1996 yılında da Asya Finans Kurumu A.Ş. kurulmuştur[†] (Özsoy, 2011; 22-23).

Özel finans kurumları 1999 yılında 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda değişiklik yapılmasına ilişkin 4491 sayılı Kanunla, bazı maddeler dışında, Bankalar Kanunu kapsamına alınmasına karar verilmiştir. 01.11.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık

[†]İhlas Finans 2001 krizi sırasında iflas etmiş ve kapatılmıştır.

Kanunu ile isimleri “katılım bankası” olarak değiştirilmiş ve Türk mali sisteminin bir tamamlayıcısı olarak kabul edilmişlerdir. Günümüzde faaliyet gösteren altı katılım bankasındaki hesaplar Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu (TMSF) güvencesi altına alınmış ve 2005 yılındaki düzenlemeden sonra hızlı bir şekilde büyümeye başlamışlardır. (TKBB, 2012; 88; Serpam, 2013; 7).

Ülkemizde katılım bankacılığının gelişiminde; faiz endişesi nedeniyle klasik bankalarla çalışmak istemeyen tasarruf sahiplerinin atıl fonlarını ekonomiye kazandırabilmek, Türkiye'nin İslam ülkeleriyle olan ilişkilerini geliştirmek ve petrol zengini İslam ülkelerindeki fonları ülkeye çekebilmek amaçlanmaktadır (Aras ve Öztürk, 2011; 170).

Bankacılık Kanunu'na göre katılım bankaları, cari ve katılım hesabı adı altında fon toplayabilmekte ve katılım hesabı sahipleri bankanın işlemlerinden doğacak kâr ve zarara ortak olabilmektedir. Fon kullandırmada ise; kâr/zarar ortaklığı yöntemi, üretim desteği sağlama ve finansal kiralama olmak üzere başlıca üç yöntem kullanılmaktadır (Özsoy, 2011;120). Katılım bankaları ticaret ve sanayi kesimine nakit kredi yerine, yasal mevzuatın öngördüğü tekniklerle finansman desteği sağlamaktadır. Katılım bankaları bu finansman teknikleri yoluyla sadece üretime ve sınai, ticari ve sabit sermaye yatırımı şeklinde reel ekonomiye fonları kullandırmaktadır (TKBB,2009;27). Kullanılan fonlar üretim ve ticari alan dışına kaymadığından, kullanılan fonların geri ödenmeme riski de düşük olmaktadır.

Türkiye'de 2016 yılı itibariyle 6 katılım bankası faaliyet göstermektedir. Bunlar; Albaraka Türk, Bank Asya, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankalarıdır. Aşağıda Tablo 1'de katılım bankalarının kuruluş ve sermaye yapıları ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Tablo 1. Türkiye’de Katılım Bankalarının Kuruluş ve Sermaye Yapıları (Mart 2016)

Ticari Unvanı	Kuruluş Yılı	Sermaye Yapısı
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	1984	Faisal Finans unvanıyla 1984 yılında kurulmuştur. Şirket hisselerinin sahibi olan Dar Al-Maal Al-İslami S.S. Grubu 1998’de hisselerini İsviçre’de mukim Olfo S.A. şirketine devretmiştir. 2001’de hisselerin %38,82’si Ülker grubu tarafından alınmış ve unvanı Family Finans Kurumu olarak değiştirilmiştir. 1991 yılında faaliyete başlayan Anadolu Finans Kurumu ile 2005 yılında birleşerek Türkiye Finans Katılım Bankası unvanını almıştır. Banka sermayesinin %60’ı 2008 yılında Suudi Arabistan’ın en büyük bankası olan The National Commercial Bank tarafından satın alınmıştır.
Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	1985	Banka sermayesinin %66’sı yabancı ortaklara (çoğunluğu Orta doğu merkezli Albaraka Bankacılık grubuna), %9,20’si diğer ortaklara ait olup, yaklaşık % 25’i halka açıktır.
Kuveyt Türk Katılım Bankası	1989	1989 yılında ÖFK olarak kurulmuş, 1999 yılında unvanı Kuveyt Türk Katılım Bankası olarak değişmiştir. Banka sermayesinin %62,24’ü Kuwait Finance House KSC’ye, %18,72’si Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne, %9’u İslam Kalkınma Bankası’na, %9’u Kuveyt Sosyal Güvenlik Kamu Kuruluşu’na, %1,04’ü de diğer ortaklara aittir.
Asya Katılım Bankası A.Ş.	1996	1996 yılında Asya Finans Kurumu A.Ş. unvanı ile kurulan banka, 2005 yılında Bank Asya Katılım Bankası A.Ş. unvanını almıştır. Sermayesinin %54,87’si halka açık olup, kalanı diğer ortaklara aittir. BDDK’nın 29 Mayıs 2015 tarihli kararı ile Banka’nın “temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi” TMSF’ye devredilmiştir.
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	2015	Tamamı T.C. Hazinesi tarafından ödenmiş 675.000.000TL sermaye ile BDDK’nın 10/10/2014 tarih ve 6046 sayılı izniyle kurulmuş, 12/05/2015 tarih, 6302 sayılı kararı ile faaliyet izni almıştır.
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	2016	Tamamı T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Bayezid Han-ı Sani (II.Bayezid) Vakfı, Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I.Mahmut) Vakfı, Mahmut Han-ı Sani Bin Abdulhamit Han-Evvel (II.Mahmut) Vakfı ve Murat Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı tarafından ödenmiş 805.000.000 TL sermaye ile BDDK’nın 27.02.2015 tarihli kuruluş izniyle 25.06.2015 tarihinde kurulmuş, 17.02.2016 tarihinde faaliyet izni almıştır.

Kaynak: www.tkbb.org.tr, www.tmsf.org.tr (Erişim tarihi:27.02.2016)

Katılım bankalarının Türkiye’de bankacılık sektöründeki önemi yansıtan temel göstergelerden biri de finansal sistem içindeki oransal payıdır. Günümüzde finansal sektör içindeki payı giderek artan katılım bankaları, finansal hizmetlerin her alanında dikkat çekici bir büyüme

performansı ortaya koymaktadır. 2013 yılı itibariyle toplam aktifler açısından katılım bankalarının bankacılık sektöründeki payı %5,5'e, toplam özvarlıkları içindeki payı 4,6'ya, net kar payı da %4,3'e yükselmiştir. Bu veriler katılım bankalarının hızlı bir büyüme gerçekleştirdiklerinin bir göstergesidir. (TKBB, 2013, 46-47).

2-LİTERATÜR

Türkiye'de katılım bankacılığını farklı açılardan ele alan pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmında katılım bankalarının tüm bankacılık sektörü ile birlikte verimlilikleri analiz edilmiş, bir kısmında da mevduat bankaları ile karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Katılım bankacılığı üzerine yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir:

Aras ve Öztürk tarafından, katılım bankalarının kullanılan fonlar analiz edilmiş, katılım bankalarının etkinlik düzeyi incelenerek ülke ekonomisine katkıları değerlendirilmiştir. (Aras ve Öztürk, 2011).

Dağ, 2006-2009 yılları için mevduat ve katılım bankalarının etkinliklerini VZA yöntemi ile ölçerek bir karşılaştırma yapmıştır. Çalışmada, katılım bankalarının ölçeğe göre değişken getiri varsayımı altında tam etkin olmadıkları, ancak ölçeğe göre sabit getiri varsayımı altında özel sermayeli bankalar kadar etkin oldukları sonucuna ulaşılmıştır. (Dağ, 2011).

Baykara, katılım bankalarının 2005-2011 yılları arasındaki verimlilik ve etkinliğini Topsis yöntemi ile analiz etmiş ve yıllar itibariyle değerlendirme yapmıştır. (Baykara, 2012). 2006-2014 yılları için Türkiye'de katılım bankacılığı ile büyüme arasındaki nedenselliği birim kök, eş bütünleşme ve nedensellik testleri ile sınavan çalışmada da, katılım bankası kredileri ile büyüme arasında çift yönlü bir nedensellik olduğu belirlenmiştir (Işık, 2014).

Yayar ve Baykara tarafından yapılan çalışmada Topsis yöntemiyle Türkiye'deki katılım bankalarının kaynaklarını etkin ve verimli kullanıp kullanmadığı 2005-2011 yılları için araştırılmış, katılım bankalarının etkinlik ve verimliliklerinde artış olduğu belirtilmiştir. (Yayar ve Baykara, 2012).

2005-2011 yılları arasında katılım ve geleneksel bankaların finansal performanslarını çeşitli oranlar kullanarak karşılaştıran Doğan, ticari bankaların daha likit, borç ödeme gücü daha yüksek ve riskliliği daha düşük olduğunu, ancak karlılık açısından bir farklılık olmadığını ileri sürmüştür. (Doğan, 2013).

Katılım bankalarının mevduat bankalarından farklı çalışıp çalışmadığı 2005-2012 dönemi için araştırılan çalışmada; iki banka arasında özkaynak, aktif kalitesi ve kârlılık açısından farklılığın olduğu ortaya konulmuştur (Sakarya ve Kaya, 2013). Katılım bankalarının farkındalık düzeyini araştırılan çalışmada ise, katılım bankalarının diğer bankalardan farklı bulunduğu, katılım bankalarının tercih nedenlerinden dini hassasiyetin birincil önemde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Gençtürk ve Çobankaya, 2015).

Bir başka çalışmada katılım bankaları ile geleneksel bankalar banka hizmetleri ve muhasebe uygulamaları açısından karşılaştırılmış (Özulucan ve Deran, 2009), katılım bankacılığının mali kesimde nasıl bir seçenek olduğunu araştırılan çalışmada ise katılım bankalarının mali kesimde yapıcı bir rol oynadığı ve geleneksel bankalara karşı bir seçenek olduğu ortaya konulmuştur (Kalaycı, 2013).

23 finansal oran kullanarak t-testi ve Logit analiz yapan çalışmada, katılım ve geleneksel bankaların operasyonel faaliyetlerinin birbirinden farklı olduğu belirlenmiştir (Parlakkaya ve Çürük, 2011). Mevduat ve katılım bankalarının performanslarını 2006-2011 yılları için farklı finansal oranlar yardımıyla karşılaştıran çalışmada ise 2008 krizinin öncesi ve sonrası dönem analiz edilmiştir (Ayrıçay vd.,2014)

Dünya literatürüne bakıldığında ise, dokuz ülkede (Türkiye, Suudi Arabistan, Bahreyn, Kuveyt, Malezya, Mısır, Ürdün, Bangladeş ve Birleşik Arap Emirlikleri) 1990-1998 yıllarında faaliyet gösteren İslami ve geleneksel bankaların performanslarını karşılaştıran çalışmada, İslami bankaların likidite ve kârlılık açısından geleneksel bankalardan daha etkili olduğu belirlenmiştir. (Iqbal, 2001).

Samad, Bahreyn’de 1991-2001 yılları arasında faaliyet gösteren İslami ve geleneksel bankaları karşılaştırmış, kârlılık ve likidite açısından önemli bir farklılığın olmadığını tespit etmiştir (Samad, 2004). Birleşik Arap Emirlikleri’ndeki geleneksel ve İslami bankaları 2006-2007 yılları için karşılaştıran bir başka çalışmada İslami bankaların kârlılık ve likiditelerinin daha yüksek olduğu ileri sürülmüştür. (Kader ve Asarpota, 2007).

Safiullah, Bangladeş’te faaliyette bulunan 4 geleneksel, 4 faizsiz bankanın performanslarını 2004-2008 yılları için karşılaştırmış, geleneksel bankaların İslami bankalara göre daha etkin olduğunu belirlemiştir. (Safiullah, 2010). Benzer şekilde, Ashraf ve Rehman ise

Pakistan'daki geleneksel ve İslami bankaları 2007-2010 yılları için kârlılık, likidite, kredi riski, varlık yapısı bakımından karşılaştırmış ve geleneksel bankaların daha etkin olduğunu ortaya koymuşlardır. (Ashraf ve Rehman, 2011).

Lughod ise Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde faaliyet gösteren geleneksel ve İslami bankaların performanslarını 2000-2005 yılları için karşılaştırmış ve önemli bir farklılık olmadığını belirlemiştir (Lughod, 2010).

Viverita, Endonezya'daki geleneksel ve İslami bankaları karşılaştırdığı çalışmada, İslami bankaların gelir ve kârlılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. (Viverita, 2011). Jaffar ve Manavri, Pakistan'daki İslami ve geleneksel bankaları CAMEL yöntemi ile 2005-2009 yılları verileri ile analiz etmiştir. Çalışmada İslami bankaların likidite ve sermaye yeterliliği bakımından daha iyi performans gösterdiğini savunmuştur. (Jaffar ve Manavri, 2011).

Zeitun, 2002-2009 yılları arasında Körfez ülkelerindeki katılım ve geleneksel bankaların performanslarının belirleyicilerini araştırdığı çalışmasında, özsermayenin geleneksel bankaların kârlılığını belirlemede önemli olduğunu, bankaların yaşının ve mülkiyetinin performans üzerine etkisi olmadığını, bankaların karlılığını gayri safi milli hasılanın olumlu, enflasyonun olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur (Zeitun, 2012). Ryu ise, Malezya'da 2006-2010 yılları verileriyle yaptığı çalışmada İslami bankaların geleneksel bankalardan riskliliğinin daha az, kârlılığının daha fazla olduğunu ortaya koymuştur (Ryu vd., 2012).

Usman ve Khan, Pakistan'daki İslami bankaların likidite ve kârlılıklarının geleneksel bankalardan daha yüksek olduğunu (Usman ve Khan, 2012); Hanif ise aynı ülkede 2005-2009 yılları için yaptığı çalışmada ise geleneksel bankaların likidite ve kârlılıklarının yüksek olduğunu belirlemiştir. (Hanif vd, 2012).

Siraj ve Pillai, Körfez Arap ülkelerinde faaliyet gösteren İslami ve geleneksel bankaları 2005-2010 yılları için karşılaştırmış ve İslami bankaların likidite ve kârlılığının daha yüksek olduğunu (Siraj ve Pillai, 2012); Ansari ve Rehman, 2000-2009 yıllarında Malezya'da İslami bankaların ticari bankalara göre daha likit ve daha az riskli olduğunu belirlemiştir (Ansari ve Rehman, 2010).

3-YÖNTEM

Çalışmada 2006-2014 yılları arasında Türkiye ekonomisinde faaliyet gösteren katılım bankalarının bankacılık sektörü içerisindeki önemi araştırılmaktadır. Bu bağlamda katılım bankacılığının seyrinin ve gelişiminin izlenmesinin yanı sıra mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarından oluşan geleneksel bankacılık sektörü içindeki payı genel kabul görmüş büyükler ve oranlar kullanılarak tablo ve grafikler yardımıyla ortaya konulmaktadır.

Çalışmada kullanılan bankacılık büyüklükleri ve oranları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 2: Analizde Kullanılan Finansal Büyüklükler ve Oranlar

Finansal Büyüklükler	Finansal Oranlar
Aktif Büyüklüğü	Kârlılık Oranları 1-Net Kâr/Toplam Aktifler (Aktif Kârlılığı) 2-Net Kâr/Özkaynaklar (Özkaynak Kârlılığı)
Özkaynak Büyüklüğü	Gelir-Gider Oranları 1-Faaliyet Geliri/Toplam Aktifler 2-Faaliyet Gideri/Toplam Aktifler
Toplanan Fonlar	Sermaye Yeterlilik Rasyosu
Kullandırılan Fonlar	
Net Kâr	
Personel Sayısı	
Şube Sayısı	

Çalışma için gerekli olan katılım bankalarına ilişkin veriler Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)'nin; mevduat bankalarına, kalkınma ve yatırım bankalarına ilişkin veriler ise Türkiye Bankalar Birliği'nin (TBB) web sayfasından derlenmiştir. Analizde yıllık toplam veriler dikkate alınmıştır.

Bu bağlamda Türk bankacılık sektöründe 2006-2014 yılları arasında faaliyet gösteren banka sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Banka Sayıları

Bankalar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mevduat Bankaları	33	33	32	32	32	31	32	32	34
- Kamusal Sermayeli	3	3	3	3	3	3	3	3	3
-Özel Sermayeli	14	11	11	11	11	11	12	11	11
- Yabancı Sermayeli	15	18	17	17	17	16	16	17	19
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Katılım Bankaları	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Toplam	50	50	49	49	49	48	49	49	51

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi: 03.01.2016)

Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere; 2006 yılından itibaren banka sayılarında çok önemli bir değişiklik yaşanmamıştır. Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasının ardından özellikle 2002 yılından sonra banka birleşmeleri nedeniyle banka sayısında azalmalar yaşanmakla birlikte, analiz döneminde fazla bir değişiklik olmamıştır. Katılım bankaları dahil toplam banka sayısı 2006 yılında 50 iken, 2011 yılında 48'e düşmüş, 2014 yılında ise tekrar 51'e çıkmıştır. İnceleme döneminde katılım bankalarının sayısında değişiklik olmamıştır. Çalışmanın hazırlandığı dönemde her ne kadar 6 adet katılım bankasının bulunduğu belirtilse de, 2 katılım bankasının 2015 ve 2016 yıllarında faaliyete geçmiş olmaları nedeniyle çalışmaya dahil edilmemiştir.

4-BULGULAR

2006-2014 dönemi arasında katılım bankaları ile mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının mevcut durumlarının daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla finansal verilerine özet olarak yer verilmiştir.

Katılım bankalarının ilgili döneme ilişkin finansal verileri Tablo 4'tedir.

Tablo 4. Katılım Bankalarının Özet Finansal Verileri 2006-2014 (Bin TL)

Yıl ar	Aktif Toplam ı	Özkaynaklar	Toplanan Fonlar	Kullandırılan Fonlar	Net Kar	Şube Sayısı	Personel Sayısı
2006	13.729.720	1.146.778	11.237.324	9.895.494	391.041	356	6.528
2007	19.435.082	2.321.670	14.943.071	14.520.520	527.382	421	8.473
2008	25.769.427	3.091.465	19.209.851	19.733.858	647.490	530	11.032
2009	33.628.038	4.419.564	26.841.970	24.911.209	705.428	560	11.802
2010	43.338.697	5.457.083	33.827.540	32.084.643	759.518	607	12.694
2011	56.076.929	6.193.314	39.869.282	41.103.435	803.589	685	13.857
2012	59.159.695	7.376.805	49.151.455	49.979.828	915.956	828	15.356
2013	96.021.671	8.832.644	63.203.012	66.373.380	1.051.633	964	16.747
2014	104.229.203	9.673.036	66.787.545	68.165.276	143.839	989	18.144

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

Tablo 4'teki veriler değerlendirildiğinde ilgili dönemde katılım bankalarının aktif toplamında, özkaynaklarında, topladıkları fonlarda ve kullandırılan fonlarda önemli ölçüde artışlar olduğu göze çarpmaktadır. Benzer şekilde şube ve personel sayısı da artma eğilimi göstermiştir. Ancak 2014 yılında net kârda ciddi bir azalış olduğu da göze çarpmaktadır. Banka Asya'nın 2014 yılında zarar etmiş olmasının bu azalışa neden olduğu söylenebilir.

Mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının ilgili döneme ilişkin finansal verileri ise Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5. Mevduat, Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Özet Finansal Verileri 2006-2014 (Bin TL)

Yıl	Aktif Toplamı	Özkaynaklar	Toplanan Fonlar	Kullandırılan Fonlar	Net Kar	Şube Sayı	Personel Sayısı
2006	483.555.380	57.947.640	311.534.441	217.988.616	10.589.720	6.849	143.143
2007	560.297.647	71.805.420	351.065.985	280.435.241	14.225.930	7.618	158.534
2008	705.036.387	80.890.690	447.656.996	366.885.126	12.693.615	8.790	171.598
2009	797.725.859	104.506.333	501.290.870	381.000.807	19.422.805	9.027	172.402
2010	961.085.023	127.162.226	608.414.466	508.859.247	21.358.239	9.465	178.503
2011	1.159.889.071	138.452.253	698.920.273	664.287.503	19.004.935	9.834	181.418
2012	1.297.336.349	174.563.417	770.016.322	768.937.628	22.569.381	10.234	186.098
2013	1.635.370.077	184.892.217	943.312.812	1.015.524.202	23.613.342	11.021	197.465
2014	1.888.308.478	222.331.543	1.057.637.524	1.209.686.009	24.466.169	11.223	200.886

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

Mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının toplam verilerini içeren Tablo 5'e bakıldığında tüm finansal büyüklüklerin artma eğiliminde olduğu görülmektedir. Sadece net kârlarda 2011 yılında gözlenen düşüş dikkati çekmektedir, ancak 2012'den itibaren tekrar artışa geçmiştir.

İnceleme döneminde katılım bankalarının tüm bankacılık sektörü içerisindeki yerini inceleyebilmek için kullanılan finansal büyüklükler katılım bankaları için ve katılım bankalarının da dahil olduğu tüm sektör için ayrı ayrı verilmiş ve tüm sektör içindeki payları değerlendirilmiştir. Ayrıca çeşitli finansal oranlar kullanılarak katılım bankaları ile mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının dahil olduğu banka grubu karşılaştırmalı bir biçimde aşağıda analiz edilmektedir.

4.1-Aktif Büyüklüğü

Katılım bankalarının aktiflerinin tüm bankacılık sektörü içindeki durumunu analiz edebilmek amacıyla Tablo 6 düzenlenmiştir.

Tablo 6. Katılım Bankalarının Aktiflerinin Sektördeki Payı

Yıllar	Katılım Bankaları	Tüm Sektör	Payı (%)
2006	13.729.720	497.285.100	2,76
2007	19.435.082	579.732.729	3,35
2008	25.769.427	730.805.814	3,53
2009	33.628.038	831.353.897	4,04
2010	43.338.697	1.004.423.720	4,31
2011	56.076.929	1.215.966.000	4,61
2012	59.159.695	1.356.496.044	4,36
2013	96.021.671	1.731.391.748	5,55
2014	104.229.203	1.992.537.681	5,23

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

Aktif büyüklüğü açısından katılım bankalarının tüm bankacılık sektörü içindeki payı incelendiğinde, 2006 yılından itibaren katılım bankalarının aktif büyüklerinin artması sonucu bankacılık sektörü içindeki payı da giderek artmaktadır. 2006 yılında tüm sektör içinde aktif payı % 2,76 olan katılım bankalarının, 2014 yılındaki aktif payı %5,23'e yükselmiştir. Bu durum katılım bankalarının bankacılık sektöründe büyüme yaşadığının önemli bir göstergesidir.

4.2-Özkaynak Büyüklüğü

Özkaynak büyüklüğü açısından katılım bankalarının tüm bankacılık sektörü içindeki payı Tablo 7'de verilmektedir. Buna göre, katılım bankalarının özkaynaklarının tüm sektör içindeki payının 2012 yılına kadar attığı, 2012 yılında küçük bir düşüş gözlenirse de tekrar artmaya devam ettiği ve 2016 yılında bu oranın % 4,17 olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Katılım Bankalarının Özkaynaklarının Sektördeki Payı

Yıllar	Katılım Bankaları	Tüm Sektör	Payı (%)
2006	1.146.778	59.094.418	1,94
2007	2.321.670	74.127.090	3,13
2008	3.091.465	83.982.155	3,68
2009	4.419.564	108.925.897	4,06
2010	5.457.083	132.619.309	4,11
2011	6.193.314	144.645.567	4,28
2012	7.376.805	181.940.222	4,05
2013	8.832.644	193.724.861	4,56
2014	9.673.036	232.004.579	4,17

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

4.3-Toplanan Fonlar

Katılım bankalarının topladığı fonlar ile mevduat bankalarının topladığı mevduat dikkate alınarak hazırlanan Tablo 8, toplanan fonlar açısından katılım bankalarının tüm bankacılık sektörü içindeki payının 2014 yılına kadar arttığını, 2014 yılında ise bir miktar düşüşle %5,94 oranında olduğunu göstermektedir.

Tablo 8. Katılım Bankalarının Topladığı Fonların Sektördeki Payı

Yıllar	Katılım Bankaları	Tüm Sektör	Payı (%)
2006	11.237.324	322.771.765	3,48
2007	14.943.071	366.009.056	4,08
2008	19.209.851	466.866.847	4,11
2009	26.841.970	528.132.840	5,08
2010	33.827.540	642.242.006	5,27
2011	39.869.282	738.789.555	5,40
2012	49.151.455	819.167.777	6,00
2013	63.203.012	1.006.515.824	6,28
2014	66.787.545	1.124.425.069	5,94

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

4.4-Kullandırılan Fonlar

Kullandırılan fonlar (krediler) açısından katılım bankalarının tüm bankacılık sektörü içindeki payı Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 9. Katılım Bankalarının Kullandırdığı Fonların Sektördeki Payı

Yıllar	Katılım Bankaları	Tüm Sektör	Payı (%)
2006	9.895.494	227.884.110	4,34
2007	14.520.520	294.955.761	4,92
2008	19.733.858	386.618.984	5,10
2009	24.911.209	405.912.016	6,14
2010	32.084.643	540.943.890	5,93
2011	41.103.435	705.390.938	5,83
2012	49.979.828	818.917.456	6,10
2013	66.373.380	1.081.897.582	6,13
2014	68.165.276	1.277.851.285	5,33

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

Katılım bankalarının kullandırılan fonlar açısından tüm sektör içindeki payının 2006 yılından itibaren dalgalı bir seyir izlediği

söylenbilir. Ancak 2014 yılında Türkiye’de kullanılan toplam fonların %5,33’ünün katılım bankaları tarafından kullanıldığı da ortadadır.

4.5-Net Kâr

2016-2014 yılları arasında elde edilen net kârın değerlendirilmesi için Tablo 10’dan yararlanılabilir.

Tablo 10. Katılım Bankalarının Net Kârının Sektördeki Payı

Yıllar	Katılım Bankaları	Tüm Sektör	Payı (%)
2006	391.041	10.980.761	3,56
2007	527.382	14.753.312	3,57
2008	647.490	13.341.105	4,85
2009	705.428	20.128.233	3,50
2010	759.518	22.117.757	3,43
2011	803.589	19.808.524	4,06
2012	915.956	23.485.337	3,90
2013	1.051.633	24.664.975	4,26
2014	143.839	24.610.008	0,58

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

Tabloda göze çarpan ilk husus, katılım bankalarının 2014 yılında katılım bankalarının net kârının çok keskin bir biçimde azaldığıdır. Bu duruma Bank Asya Katılım A.Ş.’nin zararının yol açtığı söylenebilir. Bu durum, katılım bankalarının sektördeki payının 2014 yılında % 0,58’e düşmesine neden olmuştur. 2014 yılının bu nedenle tipik bir yıl olmadığı düşünülürse, katılım bankalarının sektördeki payının 2008 yılında % 4,85 ile en yüksek olduğu söylenebilir.

4.6-Personel ve Şube Sayıları

Katılım bankalarının ve tüm sektörün personel ve şube sayıları Tablo 11’de verilmektedir. Katılım bankalarının şube sayısı değerlendirildiğinde, inceleme döneminde yaklaşık üç kat arttığı gözlenmektedir. 2006 yılında % 4,94 olan şube payı, 2014 yılında % 8,10’a çıktığından, bu dönemde katılım bankalarının hızlı bir şekilde şube açtıkları sonucuna ulaşılabilir. Personel sayısı açısından da benzer bir durum göze çarpmaktadır. Yıllar itibariyle personel sayısı da artan katılım bankaları tüm sektör içerisinde 2006 yılında % 4,36 paya sahip iken, 2014 yılında % 8,28’e ulaşmıştır. Yani, bankacılık sektöründe çalışanların sayısının %8,28’i katılım bankalarında istihdam edilmektedir.

Tablo 11. Katılım Bankalarının Personel ve Şube Sayılarının Sektördeki Payı

Yıllar	Şube Sayısı			Personel Sayısı		
	Katılım Bankaları	Tüm Sektör	Payı	Katılım Bankaları	Tüm Sektör	Payı
2006	356	7.205	4,94	6.528	149.671	4,36
2007	421	8.039	5,24	8.473	167.007	5,07
2008	530	9.320	5,69	11.032	182.630	6,04
2009	560	9.587	5,84	11.802	184.204	6,41
2010	607	10.072	6,03	12.694	191.197	6,64
2011	685	10.519	6,51	13.857	195.275	7,10
2012	828	11.062	7,49	15.356	201.454	7,62
2013	964	11.985	8,04	16.747	214.212	7,82
2014	989	12.212	8,10	18.144	219.030	8,28

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

4.7-Kârlılık Oranları

Kârlılık oranları açısından katılım bankalarının durumunun incelenmesinde; bu bankalara ait oranlar, mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının toplamı ile karşılaştırılmaktadır.

Tablo 12. Kârlılık Oranlarının Karşılaştırılması

Yıllar	Net Kâr / Toplam Aktifler		Net Kâr / Özkaynaklar	
	Katılım Bankaları	Mevduat, Kalkınma ve Yatırım Bank.	Katılım Bankaları	Mevduat, Kalkınma ve Yatırım Bank.
2006	2,85	2,27	34,10	18,94
2007	2,71	2,55	22,72	19,50
2008	2,51	1,80	20,94	15,45
2009	2,10	2,44	15,96	18,30
2010	1,75	2,22	13,92	16,55
2011	1,43	1,64	12,98	13,75
2012	1,55	1,74	12,42	12,95
2013	1,10	1,44	11,91	12,77
2014	0,14	1,29	1,49	11,00

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

Tablo 12, aktif kârlılığı (Net Kâr/Aktif Toplamı) ile özkaynak kârlılığını (Net Kâr/ Özkaynaklar) yıllar itibariyle göstermektedir. Katılım bankalarının aktif kârlılıklarının 2006-2009 yıllarında diğer bankalardan daha yüksek olduğu, ancak 2010 yılından sonra bu durumun tersine döndüğü görülmektedir. Özkaynak kârlılıklarında da benzer bir

gelişme gözlenmekte olup, bu kez 2006-2008 arasında katılım bankalarının özkaynak kârlılığı daha yüksek iken, 2009 yılından itibaren mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının özkaynak kârlılığı daha iyi durumdadır.

4.8-Gelir-Gider Oranları

Katılım bankaları ile mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının faaliyet gelir ve giderlerinin toplam aktif içerisindeki payı Tablo 13'de gösterilmektedir.

Tablo 13. Gelir-Gider Oranlarının Karşılaştırılması

Yıllar	Faaliyet Geliri / Toplam Aktifler		Faaliyet Gideri / Toplam Aktifler	
	Katılım Bankaları	Mevduat, Kalkınma ve Yatırım Bank.	Katılım Bankaları	Mevduat, Kalkınma ve Yatırım Bank.
2006	1,49	6,68	4,15	3,01
2007	0,85	7,10	3,69	3,07
2008	0,63	6,26	3,84	2,94
2009	0,73	7,21	3,53	2,68
2010	2,24	5,98	1,24	2,56
2011	1,88	5,05	1,12	2,32
2012	2,07	5,61	3,36	2,41
2013	1,63	4,93	2,48	2,25
2014	1,06	4,71	2,83	2,21

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

Katılım bankalarının Faaliyet Geliri/Toplam Aktif oranı, inceleme döneminin tamamında diğer bankalara göre aşağıda seyretmiştir. Katılım bankalarının Faaliyet Gideri/Toplam Aktif oranının en düşük olduğu yıl 2011 yılıdır. Faaliyet Gideri/Toplam Aktif oranı, zaman zaman tersi olsa da genellikle mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarına göre daha yüksektir.

4.9-Sermaye Yeterlilik Rasyosu

Genel olarak, bankaların özkaynakları ile kredi, piyasa ve operasyonel risklerini karşılama gücünü gösteren Sermaye Yeterlilik Rasyosu'na ilişkin veriler Tablo 14'te verilmiştir. Katılım bankalarının sermaye yeterlilik rasyolarının inceleme döneminin tamamında mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye yeterlilik rasyolarına göre aşağıda kaldığı gözlenmektedir.

Tablo 14. Sermaye Yeterlilik Rasyolarının Karşılaştırılması

Yıllar	Katılım Bankaları	Mevduat, Kalkınma ve Yatırım Bank.
2006	16,1	22,0
2007	13,3	19,1
2008	16,0	18,1
2009	15,6	20,9
2010	15,4	19,2
2011	14,0	16,7
2012	13,8	18,1
2013	10,4	15,4
2014	11,5	18,1

Kaynak: <http://www.tbb.org.tr>, <http://www.tkbb.org.tr> (Erişim Tarihi:27.02.2016)

5-SONUÇ

Ekonomik olarak kalkınmanın temel ilkelerinden biri, çeşitli nedenlerle ekonomi dışında kalmış atıl fonların farklı enstrümanlar aracılığıyla, reel sektöre kanalize edilmesidir. Atıl kaynaklar ekonomiye ne kadar çok aktarılırsa, büyüme ve gelişme o kadar hızlı olur. İşte ekonomik hayatın dışında kalan atıl fonların ekonomiye kazandırılması düşüncesiyle hayata geçirilen katılım bankaları, özellikle faiz hassasiyeti olan kesimin tasarruflarının reel ekonomiye kazandırılmasında çok önemli bir işleve sahiptir.

Ortaklık yöntemiyle topladıkları fonları peşin alım taksitli satım yöntemiyle kullandıran katılım bankaları, bir yandan finansal piyasalarda aracılık rolünü üstlenirken, diğer yandan modern bankacılık hizmetlerini de sunmak suretiyle, bankacılık sektörünün önemli bir sacayağını oluşturmaktadır. Nitekim katılım bankaları, farklı çalışma yöntemleri sayesinde, Türkiye’de ve dünyada yaşanan son krizlerden diğer bankalara göre daha az etkilenmişlerdir. Katılım bankalarının bankacılık sektöründe bir seçenek olması, mevcut sistemi tamamlayıcı özelliği, ekonomiye ve özellikle reel kesime katkısı, finansal sisteme getirdiği çeşitlilik, derinlik ve güvenilirlik, bu bankacılığın son yıllarda hem dünyada hem de Türkiye’de popüler olmasına neden olmuştur.

Türk finans sistemi içerisindeki rolü gün geçtikçe artan katılım bankaları son yıllarda hızlı bir büyüme trendi yakalamış, çok önemli sayılabilecek ilerlemeler kaydetmiş ve bankacılık sektörü genelinin üzerinde bir büyüme gerçekleştirmiştir. Ekonominin ihtiyaç duyduğu finansal ürünleri üretebilen, hizmet ağı ile ülke geneline yayılan katılım

bankaları, bir taraftan finansal sistemin gelişmesine katkı sağlarken, diğer taraftan reel sektörün büyümesini de desteklemektedir. Ancak yine de katılım bankalarının bankacılık sektöründen aldıkları payın, hedeflenenin çok altında olduğu da bir gerçektir.

Çalışmada Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren katılım bankalarının 2006-2014 yılları arasında sektör içerisindeki durumu; aktif toplamı, toplanan fonlar, kullanılan fonlar, özkaynak, net kâr, personel ve şube sayısı gibi finansal büyüklükler ve kârlılık oranları, gelir-gider oranları, sermaye yeterlilik rasyosu gibi oranlar kullanılarak karşılaştırılmalı bir biçimde değerlendirilmektedir.

Çalışmada elde edilen en önemli sonuç; katılım bankalarının 2006 yılından itibaren bankacılık sektöründeki paylarının yükseldiğidir. Toplam aktif, özkaynaklar, toplanan fonlar ve kullanılan fonlar açısından katılım bankalarının sektördeki payı yıllar itibariyle artış göstermiş ve %5-%5,5 arasında gerçekleşmiştir. Katılım bankalarının net kârı ise 2006 yılından itibaren artış göstererek 2013 yılında sektörün yaklaşık %4'üne ulaşmışken, 2014 yılında ciddi bir düşüşle %1'in altına inmiştir. Personel ve şube sayısı açısından katılım bankaları sektörün ortalama %8'ini oluşturmaktadır. Katılım bankalarının aktif kârlılığı ve özkaynak kârlılığı son yıllarda düşme eğilimine girmiş ve mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının altında kalmıştır. Benzer şekilde sermaye yeterlilik rasyosu da mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye yeterliliklerinin altında seyretmektedir.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızlı bir büyüme süreci yaşayan katılım bankalarının modern ve etkin yönetimlerini sürdürmeleri, fon kaynak ve kullanma olanaklarının geliştiği bölgelerde şube sayısını arttırmaları, bireysel bankacılık hizmetlerini çeşitlendirmeleri, bu sisteme olan ilginin de artmasına neden olacaktır. Bunun yanısıra kullandıkları bankacılık yöntem ve uygulamalarının açıkça bilinirliğini sağlamaları, bu amaçla daha fazla tanıtımlarının yapılması halinde, bu bankaların sektör içindeki payının artacağı, bankacılık sistemi içindeki yerini daha da sağlamlaştıracağı ve ulusal / uluslararası rekabette başarılı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Ö. (1992). **100 Soruda Türkiye’de Bankacılık**, İstanbul, Gerçek Yayınevi.
- Aktepe, İ.E. (2012).**İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık**, İstanbul, 2012.
- Albaraka (2015). **Katılım Bankacılığı, Sistemi, Çalışma Esasları ve Uygulaması**, Kurumsal Yayın.
- Ansari, S. ve Rehman, A. (2010). “Financial Performance of Islamic and Conventional Banks in Pakistan: A Comparative Study”, **8th International Conference on Islamic Economics and Finance**, <http://conference.qfis.edu.ga/app/media/287>, (July 25, 2014).
- Aras, O.N. ve Öztürk, M. (2011). “Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi”, **Ekonomi Bilimleri Dergisi**, Vol:3, No:2, 167-179.
- Asraf, M. ve Rehman, Z. (2011). “The Performance Analysis of Islamic and Conventional Banks: The Pakistan’s Perspective”, **Journal of Money Investment and Banking**, No:22, 99-113.
- Atlaş, G. (2008). “İslami Finans Sistemi” **Sermaye Piyasasında Gündem**, TSPAKB, 69: 19-30.
- Ayrıçay, Y., Yardımcıoğlu, M. ve Demir, B. (2014). “Mevduat ve Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi**, Sayı:2, 1-18.
- Baykara, H.V. (2012). **Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi**, Gaziosman Paşa Üniversitesi, Doktora Tezi, Tokat.
- Dağ, S. (2011). **Türkiye’deki Mevduat ve Katılım Bankalarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Karşılaştırılması**, Dumlupınar Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Doğan, M. (2013). “Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, No:58, 175-188.
- Gençtürk, M. ve Çobankaya, F.T. (2015). “Katılım Bankalarının Batı Akdeniz Bölgesindeki Farkındalık Düzeyinin Tespiti”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı: 93, 82-105.
- Hanif, M., Tariq, M., Tahir, A. ve Moneneen, W. (2012). “Comparative Performance Study of Conventional and Islamic Banking

in Pakistan”, **International Research Journal of Finance and Economics**, No:83, 62-72.

-Iqbal, M. (2001). “Islamic and Conventional Banking in the Nineties: A Comparative Study”, **Islamic Economic Studies**, Vol: 8, No:2, 1-28.

-Iqbal, M.M. (2006). “A Broader Definition of Riba”, Pakistan Institute of Development **Economics Working Paper**.

-Işık, N. (2014). “Türkiye’de Katılım Bankacılığı ile Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Sınanması”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı:91, 75-85.

-Jaffar, M. ve Manavri, I. (2011). “Performance Comparison of Islamic and Conventional Banks in Pakistan”, **Global Journal of Management and Business Research**, Vol:11, No:1, 60-66.

-Kader, J.M. ve Asarpota, A.K. (2007). “Comparative Financial Performance of Islamic vis-a-vis Conventional Banks in the UAE”, Paper Presented at 2006-2007 Annual Student Research Symposium & First Chancellor’s Undergraduate Research Award at UAE University.

-Kalaycı, İ. (2013). “Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, Vol:9, No:19, 51-70.

-Lughod, H.A. (2010). “Do Islamic Banks Perform Better Than Conventional Banks? Evidence From Gulf Cooperation Council Countries”, **Working Paper Series**, <http://www.arab-api.org/jodep/products/delivery/wps1011.pdf>, (04.04.2015).

-Parlakkaya, R. ve Çürük, S.A. (2011). “Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği”, **Ege Akademik Bakış**, Vol:11, No:3, 397-405.

-Özcan, M. E. ve Hazıroğlu, T. (2000). “Bankacılıkta Yeni Bir Boyut: Katılım Bankacılığı”. **Bereket Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 9.

-Özsoy, İ. (2011). **Türkiye’de Katılım Bankacılığı**, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, İstanbul.

-Özulucan, A. ve Deran, A. (2009). “Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 6, Sayı:11, 85-108.

-Ryu, K.P.,Piao, S.Z. ve Doowoo,N. (2012). “A Comparative Study Between the Islamic and Conventional Banking Systems and Its Implications”, **Scholarly Journal of Business Administration**, Vol:2, No:5, 48-54.

-Safiullah, M. (2010). “Superiority of Conventional Banks&Islamic Banks of Bangladesh: A Comparative Study”, **International Journal of Economics and Finance**, Vol:2, No:3, 199-207.

-Sakarya, B. ve Kaya, Y. (2013). “Katılım Bankaları Mevduat Bankalarından Farklı mı Çalışıyor?” **EY International Congress on Economics I**, “Europe and Economic Rebalancing”, October 24-25.

-Samad, A. (2004) “Performance of Interest-Free Islamic Banks vis-a-vis Interest-Based Conventional Banks of Bahrain”, **IJUM Journal of Economics and Management**, Vol:12, No:2, 1-15.

-Siraj, K.K. ve Pillai, P.S. (2012). “Comparative Study on Performance of Islamic Banks and Conventional Banks in GCC Region”, **Journal of Applied Finance & Banking**, Vol: 2, No:3, 123-161.

-Serpam (2013). **İslami Finans**, Sermaye Piyasaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Notları 1.

-Takan, M. (2001) **Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem**, Nobel Kitabevi, Adana.

-Tunç, H. (2000). “Soru ve Cevaplarla ÖFK’lar”, **Bereket Dergisi**, Yıl: 3, Sayı:10, 13.

-Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) (2009). **Katılım Bankaları Topladığı Fonların Tamamını Reel Sektöre Aktarıyor**, TKBB 2008, İstanbul

-TKBB (2012). **Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı**, TKBB Yayınları, İstanbul.

-TKBB (2013). **Katılım Bankaları 2013**, İstanbul.

-Usman, A. ve Khan, M.K. (2012). “Evaluating the Financial Performance of Islamic and Conventional Banks of Pakistan: A Comparative Analysis”, **International Journal of Business and Social Science**, Vol:3, No:7, 253-257.

-Viverita, V. (2011). “Performance Analysis of Indonesian Islamic and Conventional Banks”, <http://ssrn.com/abstract=1868938>, (30.03.2015).

-Yanpar, A. (2014). **İslami Finans, İlkeler, Araçlar ve Kurumlar**, Scala Yayıncılık, İstanbul.

-Yayar, R. ve Baykara, H.V. (2012). "TOPSIS Yöntemi ile Katılım Bankalarının Etkinliği ve Verimliliği Üzerine Bir Uygulama", **Business and Economics Research Journal**, Vol:3, No:4, 21-42.

-Zeitun, R. (2012). "Determinants of Islamic and Conventional Banks Performance in GCC Countries Using Panel Data Analysis", **Global Economy and Finance Journal**, Vol:5, No:1, p.53-72.

www.tkbb.org.tr, (27.02.2016)

www.tmsf.org.tr(27.02.2016)